

“Het is herkenbaar als boerenbedrijf, er lopen veel mensen rond en er is sprake van technische innovaties.”

Dat is stadslandbouw volgens Bas de Groot, een pionier die de breedte zoekt. Hij heeft contacten met bedrijven, gemeentes en met groen onderwijs.

TEKST

leonie barnier

FOTOGRAFIE

leonie barnier,

‘uit je eigen stad’

‘Uit je eigen stad’ is een onderneming. Een onderneming die kansen ziet voor landbouw in de stad. Op verlaten industrieterreinen, op daken, in leegstaande kantoren en showrooms, geïntegreerd in de nieuwbouw, als het maar in de stad is. Liefst zo dicht mogelijk bij het dichtbevolkte centrum. Want waar mensen zijn, wordt gegeten en geld uitgegeven.

‘Uit je eigen stad’ wil voedsel produceren voor omwonenden, met zo min mogelijk kilometers en plastic verpakkingsmateriaal. “Dat kan, want overal zijn verlaten terreinen”, weet vastgoedman Johan Bosman. Ooit krijgen die terreinen een nieuwe bestemming, maar in de tussentijd is het vaak een *no go area*. ‘Uit je eigen stad’ maakt gebruik van die tijdelijkheid en van de lelijkheid van die terreinen. “Wij doen aan waardecreatie.” Met flexibele systemen willen de ondernemers een plek maken waar voedsel geproduceerd wordt en waar mensen naartoe komen voor consumptie, workshops, recreatie, om geld uit te geven of voor een dagbesteding.

Volgende verlaten plek

In 2018 moeten in de tien grootste steden stadslandbouwbedrijven staan van tenminste anderhalve hectare groot, goed voor ruim vijftig fte aan betaalde arbeidskracht. Onder andere door het stadsafval slim te gebrui-

Kansen in de stad

Een boer

ken zullen de bedrijven anderhalf miljoen kroppen sla en vijftigduizend vleeskippes produceren. En veel klein fruit, extra lekkere frambozen en aardbeien die in de reguliere handel niet verkrijgbaar zijn omdat ze te kwetsbaar zijn voor transport. Restaurants kunnen hun eigen teeltschema opstellen en op de menukaart zal 'uit je eigen stad' prijken. Cateraars krijgen *on demand* verse ingrediënten uit de buurt. Omwonenden hebben een groenteabonnement. En na minimaal tien jaar verhuist het bedrijf, waarschijnlijk met vruchtbare aarde en al, naar een volgende verlaten plek. "Dat kan omdat we werken met flexibele en mobiele systemen." Dat is de middellange termijn.

De korte termijn is dat ze er over een jaar van willen kunnen leven, agrariër Bas de Groot, vastgoedman Johan Bosman en organisatiedeskundige Huibert de Leede. De Groot: "Die diversiteit aan disciplines is nodig. Alleen was het me niet gelukt. Stadslandbouw is complex, daar heb je verschillende kwaliteiten voor nodig." Ze zijn idealistisch en ambitieus. Maar zijn ze ook realistisch? "Als we er niet in zouden geloven, hadden we onze banen er niet voor opgegeven."

Gecombineerde vis- en slateelt

De drie mannen zijn niet de enigen die erin geloven. Volgend jaar start het eerste bedrijf op de Marconistrip, een oud spooreplacement in Rotterdam. De gemeente

en woningcorporatie Com-wonen zijn partners. Woningcorporaties hebben belang bij sociale cohesie in de wijk en die kan ontstaan doordat omwonenden er bijvoorbeeld vrijwilligerswerk kunnen doen. Ook gemeentes zien dat zo'n gebied een sprong in waarde maakt. Bosman: "Gemeentes willen wel, zeggen ze, maar het is nieuw voor de stad. Het past vaak niet in het bestemmingsplan, in de bestaande categorieën." De Groot: "We hebben ruim zestig gesprekken gevoerd met zestig groepjes ambtenaren in steeds wisselende samenstelling. We moeten het elke keer opnieuw uitleggen."

En ook bedrijven geloven er in. Retailformules Landmarkt ('voedsel uit de directe omgeving') en Marqt ('echt vers') hebben interesse om producten af te nemen. Philips heeft een doos LED-lampen gedoneerd. "Dat doen ze niet zomaar. Ze hebben er belang bij. Consumenten kunnen bij ons vast wennen aan deze vorm van belichting boven de tomaten. Als ze dat accepteren, dan kan het hele Westland die stap maken."

Voor De Groot zijn de stadslandbouwbedrijven onlosmakelijk verbonden met technische innovatie. In een kelder van een bedrijvenpand in hartje Utrecht experimenteert hij op dit moment met een opstelling voor gecombineerde vis- en slateelt. De sla groeit op het door de vis bemeste water. Het hoofdproduct is sla, maar het gaat ook om de vis. "De bedrijven in het Westland zien ons als pionier, zij leveren ons het testmateriaal."

Zo kan stadslandbouw op de Marconistrip in Rotterdam eruit zien

in de buurt

Risicodragende onderneminkjes

Ook het groen onderwijs is geïnteresseerd. Het Lentiz | LIFE College in Schiedam ligt niet ver van de Marconistrip. De school wil mensen voorbereiden op een baan in de regio, dus ook in de stedelijke regio. Daarom biedt ze drie opleidingen aan met een urbane invulling: groene detailhandel ofwel Urban Trade, Wellness & Lifestyle gericht op natuur, bewegen, gezonde voeding en gezondheid en een food-opleiding. Rick van Dam, manager strategie & innovatie, ziet mogelijkheden in de samenwerking met het stadslandbouwbedrijf. De vmbo'ers en mbo'ers kunnen daar leren hoe (gezonde) voeding in de stad wordt geproduceerd, hoe de afzetkanalen in de stad werken, hoe ze verse producten kunnen vermarkten en verwerken, wat de voedingspatronen van de stadsbewoners zijn. Van Dam ziet de leerlingen er op excursie gaan of stage lopen, in de productie, de afzet of de horeca. "Wij willen ons met ons opleidingsaanbod richten op de bedrijvigheid in de regio. Stadslandbouw is een van de vele bedrijven om ons heen, met een eigen specifieke kwaliteit."

Een aparte opleiding voor stadsboer zal er niet komen. "Daarvoor is de markt te klein," zegt De Groot, "maar wat het groen onderwijs wel kan doen, is laten zien dat de stad een optie is." Of zelfs een doel, zoals in Schiedam. Als scholen iets met stadslandbouw willen, dan heeft De Groot wel een stappenplan. Eén: studenten uit een minder stedelijke omgeving moeten eerst de dynamiek van de grote stad leren kennen. Wat voor mensen wonen daar, wat zijn hun leef- en bestedingspatronen, hoe zijn de afzetkanalen? De tweede stap is studenten ondernemend maken. Een stadslandbouwer is een ondernemer. Iemand die ideeën heeft en wil uitvoeren, initiatief toont, experimenteert, daar creatief in is, contacten legt, volhoudt en risico's aangaat. De derde stap is: haal de praktijk binnen de school. "Laat studenten risicodragende onderneminkjes beginnen. Denk aan bijen houden: ze leren dan over bestuiving in tuinen, ze moeten de honing afzetten, ze kunnen cursussen geven. Er is heel veel mogelijk, als ze zelf maar een zeker risico dragen."

Bas de Groot: "Bij stadslandbouw gaat het om een duurzame toekomst voor mensen, dieren en ondernemers"

'Je blijft de samenhang zien'

De ondernemingsgeest van De Groot is ontstaan op de biologisch-dynamische landbouwschool De Warmonderhof. Zo ook zijn wereldbeeld dat alles met alles te maken heeft. Tilapia's zijn goede kweekvissen en ze leveren mest voor sla; een schaapskudde levert mest en vlees en trekt ouders met kinderen; kippen pikken de gewasresten uit de groentebedden, laten hun poep achter en leveren ook nog eieren en kipfilet. Een boerenbedrijf heeft een sociale component, dus wil De Groot ook mogelijkheden voor dagbesteding bieden. Die samenhang ontbreekt in het groen onderwijs vindt hij, zeker in het mbo en hoger. Daar kiezen studenten voor dier of plant of voeding, terwijl bij stadslandbouw de breedte aandacht vraagt. "Op De Warmonderhof beginnen alle studenten met een breed eerste jaar, daarna kiezen ze pas. Maar ook in hun latere jaren worden ze dagelijks geconfronteerd met de bedrijfsvoering op en de samenhang met de andere Warmonderhofbedrijven. Je blijft altijd de samenhang zien." In het reguliere groen onderwijs is dat lastig te organiseren, maar er zijn wel mogelijkheden. Van Dam van het Lentiz | LIFE College: "In het mbo hebben we natuurlijk te maken met de crebonummers, maar er is ook een vrije ruimte. Die benutten we om de breedte aan te bieden. Dan zeggen we tegen de studenten Wellness & Lifestyle: kijk eens over de heg bij de stadslandbouw. De bedrijvigheid in de stad is niet meer alleen in te delen in traditionele sectoren."

De ideale plek voor stadslandbouw; de grond kan via het water worden aangevoerd

[Links naar 'Uit je eigen stad' en het project in Rotterdam op \[www.groenonderwijs.nl\]\(http://www.groenonderwijs.nl\) > editie 9](#)